

Тема: Суцвіття

1. Суцвіття. Морфологія суцвіть
2. Ботричні, або моноподіальні суцвіття, цимозні або симподіальні суцвіття.
3. Біологічне значення суцвіть.

Література:

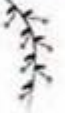
1. Хржановський В.Г., Пономаренко С.П. Ботаніка. – К.: Вища школа, 1995.- с.106-109.
2. Тихомиров Ф.К., Навроцький А.А., Григора І.М. Ботаніка. – К.: Урожай, 1996. – с.244-246.
3. С.П.Романцук .Ботаніка. – К.: Вища школа, 1995 .- с.197-201.
4. Джерело: <https://dovidka.biz.ua/znachennya-sutsvit>

1. Суцвіття. Морфологія суцвіть.

Суцвіття — це пагін або система пагонів, які несуть квітки. На вузлах осей суцвіття розташовані листки або такі самі як на вегетативній частині пагона, або видозмінені, що втратили здатність до фотосинтезу,— приквітники, а на вузлах — приквітнички.

Квітки рослин рідко бувають поодинокими. Поодинокі квітки, як правило великі, яскраво забарвлені (у тюльпана, маку, лілій). Частіше квітки дрібні, зібрані цілими групами, утворюючи так звані суцвіття. Кількість квіток у суцвіттях коливається від кількох штук до кількох тисяч. Виникнення суцвіть пов'язане з пристосуванням рослин до більш продуктивного запилення. Умовно суцвіття можна віднести до репродуктивних органів. Класифікація суцвіть ґрунтується на типі галушення їх та послідовності розвитку квіток.

Класифікація. Розрізняють два типи суцвіть: **складні**, якщо квітки розташовані на розгалуженнях основної осі, і **прості**, якщо квітки з квітконіжками або без них розташовані безпосередньо на головній осі.

Основні типи суцвіть				
	Схема	Опис суцвіття	Приклад	Інші приклади
Прості	 Китиця	Головна вісь пряма, видовжена, не потовщена. Квітконіжки майже однакової довжини	 Конвалія	Гадюча цибулька, барбарис
	 Сережка	Довга повисла вісь з квітконіжками однакової довжини	 Черемха	Тополя
	 Колос	Довга вісь з сидячими квітками	 Подорожник великий	Скручник, тризубець

Основні типи суцвіть				
	Схема	Опис суцвіття	Приклад	Інші приклади
Прості	 Початок	Головна вісь довга, потовщена, а квітки сидячі	 Кала болотяна	Кукурудза (маточкові квітки), антуріум
	 Щиток	Видовжена головна вісь, але завдяки значній різниці у довжині квітконіжок усі квітки розташовані майже в одній горизонтальній площині	 Груша	Глід
	 Зонтик	Головна вісь вкрай вкорочена, а квітконіжки майже однакової довжини	 Чистотіл	Первоцвіт

	 Головка	Вісь суцвіття вкорочена, куляста або яйцеподібна, інколи потовщена, квітки сидять	 Шовковиця	Миколайчики, хміль
	 Кошик	Вісь вкорочена і розширена. Сидять квітки щільно розташовані на її майже плоскій або сильно опуклій поверхні	 Нагідки	Хризантема, ромашка, кульбаба
Складні	 Волоть	Розгалуженість бічних гілок зазвичай зростає до основи	 Синюха	Бузина червона, гадючник

2. Ботричні, або моноподіальні, суцвіття, цимозні, або симподіальні суцвіття.

Квітки бувають поодинокі, коли стебло або його гілки несуть тільки по одній квітці або ж зібрані по кілька, в суцвіття. В суцвіттях квітки виходять з пазух покривних листків (приквітків). Суцвіття поділяються на *моноподіальні*, або *ботричні*, у яких головна вісь закінчує свій ріст не відразу, та *симподіальні*, або *цимозні*, у яких головна вісь має обмежений ріст і закінчується квіткою. Суцвіття на простій, нерозгалуженій осі, в пазухах приквітків якого сидить по одній квітці, називають *простим*. Суцвіття, складене з кількох простих суцвіть, називають *складним*.

Складні симподіальні суцвіття

монохазій — головна вісь закінчується квіткою; під нею утворюється вісь другого порядку, також вкрита квіткою, і т. д., якщо підквіткові осі відходять в один бік, то утворюється *шишок*, якщо ж навперемінно то в один, то в інший бік, то утворюється *звивина*, завиток, у якого бічні розгалуження вкорочені, називають *клубочком*;

дихазій — під квіткою утворюються дві супротивні осі, кожна з яких теж закінчується квіткою, а також утворює дві надквіткові осі, на яких спостерігається такий самий спосіб галузнення, і т. д.;

плейохазій — від головної осі, на якій розташована одна верхівкова квітка, відгалужуються більш як дві підквіткові осі, на яких утворюється мутовка з монохазіїв або дихазіїв;

тирс — на головній осі розташовані зазначені раніше суцвіття, найчастіше пірамідальної форми.

Складні моноподіальні суцвіття.

волоть — дуже розгалужене суцвіття, нижні бічні розгалуження галузяться сильніше, ніж верхні;

щиток — волоть, у якій квітки розташовані більш або менш

в одній площині;

складний колос — на головній осі утворюються розгалуження, па яких розташовані квітки без квітконіжок, ці розгалуження називають *колосками*; **складний зонтик** — відстані між осями другого порядку вкорочені, і вони відходять від верхівки осі першого порядку; відстані між квітконіжками вкорочені, і вони розташовані на верхівці осі другого порядку; часто листки біля основи осей другого порядку утворюють *загальну обгортку*, а біля основи квітконіжок — *часткову обгортку*.

Крім перелічених, є складні суцвіття, які називають *агрегатними*. Вони утворені внаслідок поєднання різних типів суцвіть.

Прості суцвіття з подовженою віссю

китиця — на головній осі розташовані квітки з квітконіжками, звичайно однакової довжини;

колос — на головній осі розташовані квітки без квітконіжок;

сережка — звислий колос, тобто колос з м'якою віссю; після цвітіння суцвіття звичайно опадає;

початок — колос із дуже потовщеною віссю, оточений одним або кількома листками, так званим *покривалом*, або *крилом*.

Прості суцвіття з укороченою віссю:

зонтик — суцвіття, в якого головна вісь укорочена і квітконіжки, що мають однакову довжину, відходять від верхівки осі;

головка — зонтик, в якого квітки або без квітконіжок, або вони дуже короткі;

кошик — верхівка головної осі розростається у вигляді лежа, на якому розташовані щільно зімкнені квітки; верхівкові листки скупчені і утворюють *обгортку*.

До цимозних суцвіть належать:

Завійка — однобічна китиця або однобічний колос, які до розпускання квіток і на початку

ння закручені спіральне, верхівкою всередину (незабудка, окопник).

Звивина. Бокові одноквіткові осі суцвіття відходять послідовно в два протилежні боки (гладіолус, гравілат).

Дихазій, або *розвилок*. Суцвіття, в якому вісь кожного порядку дає дві супротивні пл-оловна вісь кінчається квіткою (гвоздичні).

Плейохазій, або *несправжній зонтик*, — суцвіття, у якого кожна з багатьох осей під кінцевою квіткою утворює переростаючі гілки (молочай).

3. Біологічне значення суцвіть.

Суцвіття біологічно безсумнівно переважають над поодинокими квітками. У суцвіть підвищується гарантія запилення, зменшується ймовірність пошкодження квіток несприятливими факторами навколишнього

середовища внаслідок поступового розпускання їх. Суцвіття є у багатьох рослин.

Для самих рослин біологічне значення полягає в наступному:

- Яскраве забарвлення віночків і велика кількість зібраних разом середніх і дрібних квіток привертають до себе комах-запилювачів.
- Завдяки формуванню суцвіть рослина при поривах вітру скидає більше пилку і розсіює його на далекі відстані.
- Суцвіття не бояться заморозків.

Питання для контролю:

1. Назвати прості суцвіття з подовженою віссю, та приклади рослин.
2. Назвати прості суцвіття з укороченою віссю та приклади рослин.
3. Назвати складні моноподіальні суцвіття та приклади рослин.
4. Назвати складні симподіальні суцвіття та приклади рослин.